

**Fie-vă milă
de noi!**

Gabriel Liiceanu este unul dintre cei mai importanți autori de „literatură personală“ din România de azi. În ultimul sfert de veac, cărțile sale au constituit repere pentru diferitele variante ale acestui tip de discurs. *Jurnalul de la Păltiniș* (1983), ale cărui teme centrale sunt raportul maestru–discipol și importanța culturii într-o epocă totalitară, a fost un adevărat bestseller al anilor '80: producea cozi la librării, se vindea „pe sub mână“, se împrumuta numai prietenilor de încredere. Din scrisorile generate de comentariile la acest jurnal (între timp tradus în mai multe limbi) s-a născut un al doilea volum de succes, *Epistolar* (1987), care reunește voci intelectuale de mare forță. Urmează, în altă formulă, dar, în fond, tot în notă confesivă, *Declarație de iubire* (2001), exerciții de admirație și de atașament intelectual, etic și, nu în ultimul rând, uman, față de personalități importante ale culturii noastre. *Ușa interzisă* (2002) este una dintre cărțile favorite ale publicului din ultimii ani și o revenire la notația diaristică. Cu *Scrisori către fiul meu* (2008), Gabriel Liiceanu se lasă din nou atras de simplitatea și directetea genului epistolar. *Întâlnire cu un necunoscut* (2010) reia firul confesiv al unor însemnări care, deși par legate de o zi sau alta, au crescut, de fapt, dintr-o viață întreagă.

În paralel cu volumele în care autorul construiește ceea ce francezii numesc *l'écriture du moi*, scrierea egotistă, Gabriel Liiceanu a publicat în ultimii ani o serie de cărți eseistice, filozofice și de implicare în „viața cetății“: *Despre minciună* (2006), *Despre ură* (2007), *Despre seducție* (2007), *Dragul meu turnător* (2013).

**Gabriel
Liiceanu**

**Fie-vă milă
de noi!**
și alte texte civile

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Silviu Nicolae
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Emilia Ionașcu, Carmen Petrescu

Tipărit la Proeditură și Tipografie

© HUMANITAS, 2014

ISBN 978-973-50-4672-9
Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României.

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Notă asupra ediției

În marea lor majoritate, textele din acest volum au fost publicate pe „platforma civică de opinii și analize“ Contributors.ro în anii 2012 și 2014. Ele au fost scrise de pe poziția unui membru al „societății civile“ în perioadele în care febra organismului social a atins în țara noastră grade paroxistice. Acesta este și motivul pentru care subtitlul volumului este *Texte civile*.

Din nou despre lichele

Dacă m-ar întreba cineva ce cred astăzi despre acel *Apel către lichele* scris în 30 decembrie 1989, aş fi înclinat să spun: Cred că, scriindu-l, am dat o anumită demnitate cuvântului „lichea“ în limba română. Am luat cuvântul acesta de pe stradă şi, scoţându-l din banalitatea injuriei, l-am îmbrăcat în hainele Istoriei şi i-am împrumutat astfel un prestigiu pe care nu-l avea.

Licheaua eternă

Îndeobşte, este considerat lichea orice individ activ în producerea răului altuia de dragul bine-lui propriu. O lichea nu stă prea mult pe gânduri când e vorba de a-şi construi căpătuiala pe nenorocirea semenului său. Licheaua este infractorul lumii morale. Dând ici şi colo lovitura în vieţile noastre, ea colorează de fapt peisajul lumii cu

pitorescul ticăloșiilor sale. Dar oricât de mare ar fi fervoarea cu care își fabrică abjecția, licheaua rămâne izolată în performanța ei *individuală*. Simplă punctuație într-un registru al răului, fapta sa „nu cuprinde lumea“ și nu ia chipul unei epoci istorice. Prezentă în orice societate, licheaua operează în spațiul universalității răului lipsit de o determinare istorică anume. Aceeași în Roma antică sau la o curte feudală, aceeași în Europa sau în Extremul Orient, ea este *licheaua eternă*.

Comunismul: licheaua capătă demnitate istorică

În schimb, „licheaua mea“, cea căreia i-am adresat atunci acel *Apel*, spre deosebire de licheaua eternă, reprezintă o epocă și, confiscând puterea, iese din cotidian și se organizează ca urgie planetară. Pentru că răul făcut semenilor de dragul binelui propriu se instituie ca politică de stat, lichelismul devine regulă a lumii și sistem. Începând din acest moment *licheaua creează istorie*.

Lucrul acesta s-a petrecut în comunism. Spre deosebire de celelalte epoci ale istoriei, comunismul absoarbe toate lichelele existente difuz și cotidian, le stârnește pe cele care nu existaseră decât latent și, alegându-le pe toate după vocația

lor de lichele, le *organizează* și le așază pe scena istoriei ca „putere conducătoare în stat“. „Splendoarea“ comunismului, capacitatea lui infinită de a seduce și longevitatea lui, vin toate din faptul că, în el, *lichelismul proliferază la adăpostul unui ideal*. După ce, în confruntarea cu realitatea, idealul se golește de sens și ajunge simplă carcasă, în locul rămas gol încap de minune toată scursura umanității. Când izvoarele fanatismului au secat, așadar când prostia și resentimentul atâțate clipă de clipă nu au mai putut hrăni și ține în picioare idealul, s-a recurs în mod firesc la lichele. Crimei făcute inițial din convingere i-a luat locul cea executată din interes și cu sânge rece. Pentru prima oară în istoria omenirii nemernicia a devenit *a priori* rentabilă. În loc să fie prigonită, ea a fost răsplătită, educată și ocrotită. În felul acesta licheaua s-a lățit peste lume și a căpătat *demnitate istorică*. Ocupând întreg spațiul public, ea a ajuns model al reușitei, a căpătat morgă și a început să se miște printre noi cu un aer firesc.

Un apel atât de simplu

Acestea au fost „lichelele mele“, cele pentru care am scris atunci *Apelul*. De vreme ce acest apel a fost făcut în numele tuturor celor care, aruncați

pe celălalt mal al istoriei, își contemplau acum viața făcută praf după câteva decenii de comunism, „lichelele mele“ erau de fapt lichelele *noastre*. Erau „ale noastre“ și le aveam în comun cu celelalte state ale Europei de Est ieșite din comunism. Dar „ale noastre“ parcă fuseseră „mai frumoase“, mai viguroase, mai țănoșe și nerușinate, mai crude și eficiente. Distruseseră tot, dar mai ales posibilitatea conviețuirii noastre, regulile ei și orice urmă de „omenie“. Creaseră modelul prădătorului perfect structurat ca haită umană.

Ceea ce se cerea în acel *Apel* era atât de simplu! Se cerea, de fapt, evacuarea de pe scena publică a lichelei organizate istoric în comunism și *întoarcerea la „licheaua eternă“*. Se cerea ieșirea lichelei noastre din istorie, încetarea rolului ei istoric-activ, trimiterea ei „la vatră“. Se cerea eliminarea concentratului letal de lichelism din viscerele societății, recuperarea sărbătorească a lichelei tradiționale și, astfel, revenirea la doza firească de lichelism a oricărei societăți normale. Atât se cerea, de fapt. Restul, adică recursul la prezumtivele resurse de căință și sfială ale lichelei noastre istorice, ținea de ipocrizia retorică a autorului.

Licheaua în tranziție

Ce s-a întâmplat apoi?

Proaspăt ieșită din comunismul pe care-l făcuse cu puțință, licheaua noastră s-a uitat în jur. Citind în politețea privirii noastre perspectiva impunității ei, ea s-a grăbit să descindă pe celălalt mal al istoriei odată cu noi. Doar călătoriserăm atât amar de vreme împreună! Ajunsă în „imperiul tranziției“, prima ei grijă a fost să își grefeze un nou corp pe structura osoasă a lichelismului vechi. Nu era păcat să rămână în paragină o întregă logistică a Răului? Vechea ordine socială fusese abolită, dar nu și apucăturile ei. După ce primul frison de spaimă a trecut, aroganța, lăcomia și vulgaritatea – precum și acel mod, specific celui care înhață puterea, de a considera nemurirea din perspectiva lumescului – au reapărut la lumină. Fuseseră atât de mulți! Și, dincolo de toate, îi unea, pe lângă amintirea urâțeniilor făcute împreună, nevoia de a le ascunde cât mai bine. Rezultatul a fost *licheaua paradoxală*, o stranie prelungire a lichelei totalitare în dublul ei postcomunism cu mască democrată.

Nu ne-am vândut țara

Performanța acestui nou tip de lichea istorică este că, după ce și-a nenorocit deja semenii o dată prin prestația ei în „vechiul regim“, în loc să se retragă de pe scena socială, persistă, metamorfozată în „om politic democrat“, pentru a-și nenoroci semenii a doua oară. Tocmai pentru că a trecut cu bine, amplificându-și anvergura, pe celălalt mal al istoriei, ea este licheaua *autopotențată istoric*. Ceea ce o ține strâns legată de vechea lichea nu este doar identitatea *fizică* de persoane, de cadre, de categorii sau de grupuri, ci trăsătura pe care o are în comun cu licheaua comunistă: *obținerea sistematică a binelui propriu de pe urma nenorocirii sistematice a unui popor întreg*.

Nou, în schimb, este că *minciuna, jaful și distrugerea* – triada sacră a pragmaticii comuniste –, începute în urmă cu câteva decenii, dar potențate acum de perspectiva îmbogățirii nelimitate, sunt puse în slujba unei rapacități fără precedent. Acum, se merge *la lichidare totală*. Licheaua tranziției – paradoxală și autopotențată istoric – năzuiește să aibă tot: taie pădurile cu o frenezie nouă, privatizează fraudulos sursele de energie și parcurile publice, dărâmă casele care fac istorie pentru a pune

în locul lor hoteluri cu multe etaje, dă pomeni preelectorale ca să poată, odată realeasă, să sugă mai bine ce a mai rămas de supt. Tot ce a învățat în comunism în materie de eschivă a binelui public și de ne-iubire de țară poate fi aplicat acum. „Nu ne vindem țara!“, aforismul ipocrit al unui patriotism în extaz din anii '90, nu era decât expresia retorică a depozitării prăzii în vederea ulterioarei ei împărțiri. Pentru licheaua tranziției, „țara“ era numele de cod al acestei prăzi istorice, provizia de furt național planificat pe următorii ani. Nu am vândut atunci, scump și în afară, ceea ce în tot acest răstimp ar fi putut produce bogăție internă. În curs de reorganizare, „lichelele noastre“ proiectaseră să poată cumpăra între timp totul pe nimic, lăsându-le celorlalți doar mizeria și dezolarea locului golit.

Pe noi cine ne iubește?

Niciodată în istoria ei, România, de grija căreia licheaua tranziției se dă de ceasul morții în preajma fiecărui ciclu electoral, nu a fost mai puțin iubită. Înainte, licheaua comunistă nu avea unde să fugă cu banii și, de aceea, la limită, nici nu avea ce face cu ei. Spațiul de mișcare îi era fatal limitat

la câteva privilegii amărâte, pentru care însă marea masă o invidia. Acum însă, odată cu „globalizarea“, furtul a căpătat sens, căci banii, putând circula planetar, au de-acum unde să fie puși la adăpost. De ce licheaua, reinstalată în istorie cu surplusul bogăției sale, și-ar ține banii tocmai în țara din care i-a furat și pe care, oricum, în visurile ei de mărire, a hărăzit-o de mult falimentului istoric?

Am încercat să fac în aceste rânduri genealogia lichelei actuale. În urmă cu aproape douăzeci de ani lichelele fuseseră rugate să facă „un simplu și tăcut pas înapoi“. Astăzi apelul la un „pas înapoi“ nu mai are sens. Un prădător care înhață nu mai dă drumul prăzii niciodată.

(2008)

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	5
Din nou despre lichele	7
Țara mea. De ce „mă bag“?	15
Balta stătută a facultăților noastre	20
Câteva gânduri despre „sistem“	25
Lăsați-ne să jucăm, domnilor arbitri!	31
Povestea patriei mele mici	35
Testul de etică al comisiilor de etică	40
Cele două victime ale referendumului din 29 iulie 2012	44
Cianura noastră cea de toate zilele	48
Vorbe-n vânt	53
Cuvintele lui Mircea Cărtărescu	59
Despre fiara lăcomiei	65
Jefuitorii de bugete	80
O ultimă precizare despre „intelectualii lui Băsescu“	90

Manifest pentru Monica Macovei.	
Să credem în basmul democrației	94
Mercenarii conștiinței.	
Cazul Radu Beligan	102
Fie-vă milă de noi, domnule Ponta!	122